

weer en in elk geval zonder nader overleg 'Anerkannt, Hasselman generaal-majoor' geschreven had; zijn toeschietelijkheid werd door van Voorst tot Voorst niet gewaardeerd.¹

Hain had zich inmiddels vervoegd bij schout-bij-nacht Heeris. Aan deze had Winkelman gezegd dat er ten aanzien van de marine een nader stuk opgemaakt moest worden.² Inlichtingen over de capitulatie-overeenkomst kreeg Heeris, vreemd genoeg, niet; hij nam aan dat wat hij te tekenen zou krijgen, daar niet van zou afwijken. Inderdaad sloot het z.g. *Zusatzprotokoll* dat hem door Hain voorgelegd werd³, op veel punten bij de capitulatie-overeenkomst aan, maar wat had de marine te maken met wat onder punt 5 ('*Hafenanlagen und Werften*') stond: '*Privatbetriebe arbeiten voll weiter*'? 'Denkt u er goed aan', zei Heeris (die uitsluitend met de Rijkswerf bij Den Helder bemoeienis had),

'dat ik met particuliere werven en particuliere en gemeentelijke havenwerken niets, maar dan ook niets te maken heb. Hij antwoordde: wat denkt u wel, dat de Duitse marine met een ieder afzonderlijk onderhandelt en orders geeft? Ik stel u er voor verantwoordelijk. Ik antwoordde dat ik er niets mee te maken had en er mij niets van aantrok . . . Ik heb hem ook gezegd dat hij niet zo behoefde te schreeuwen . . . Toen heb ik gedacht: dat is een zin die vanzelf na verloop van enige dagen, als hij tot de conclusie komt dat wij als marine er niets mee te maken hebben, wordt vergeten; dus dat laat ik over mijn kant gaan.'⁴

Het *Zusatzprotokoll* werd ongewijzigd door Heeris ondertekend. Winkelman kreeg er pas enkele dagen later kennis van.⁵ Toen had de marinestaf aan de Duitsers (die hoogst verbolgen waren dat vrijwel alle varende eenheden van de Koninklijke Marine naar Engeland ontsnapt waren) ook al nauwkeurig moeten opgeven, welke marine-orders op Nederlandse particuliere werven in bewerking waren.⁶ Van dat alles was de secretaris-generaal van handel, nijverheid en scheepvaart, dr. H. M. Hirschfeld, onder wiens depar-

¹ Het blijkt uit zijn verhoor, *Enq.*, dl. II c, p. 482-83. ² De conclusie van de Enquêtecommissie, 'dat generaal Winkelman . . . niet geweten heeft dat er met betrekking tot de afwikkeling van de overgave der marine nog een schriftelijk stuk ter tafel zou komen' (*Enq.*, dl. II a, p. 133), lijkt ons te ver gaan: de generaal die de Duitsers naar Heeris verwezen had '*für die besonderen Übergabeverhandlungen (der) Marine*', mocht aannemen dat ook hier een soort protocol uit zou resulteren. ³ Tekst o.m. in *O en V*, dl. I, p. 269-70. ⁴ Getuige F. J. Heeris, *Enq.*, dl. II c, p. 474-75. ⁵ Getuige H. G. Winkelman, a.v., p. 105. ⁶ Nota, 17 aug. 1940, van de chef bureau scheepsbouw voor het hoofd van de 4de afd. A van het dep. van defensie, aangehaald in de cassatie-memorïe inz. Wilton-Fijenoord (nov. 1948), p. 10-11 (Doc I-1199, a-4).